

Vollsmoses rødder – Jagten på historien

Holdet bag Historisk Catwalk i Vollsmose Kulturhus d. 24. marts 2012.

Foto: Herdis Weins, Vollsmose Kulturhus.

Vollsmoses rødder – Jagten på historien

Fra oktober 2011 til begyndelsen af maj 2012 rykkede en arkæolog fra Odense Bys Museer ud i Vollsmose. Under titlen "Vollsmoses rødder – Jagten på historien" inviterede Odense Bys Museer sammen med Vollsmose Kulturhus og Vollsmose Bibliotek børn og unge til at være med til at formidle de lokale arkæologiske historier. Tanken var, at de unge blev præsenteret for historierne og valgte, hvilke der var interessante for dem, og hvordan de gerne ville fortælle de historier videre til andre.

Udgangspunktet for projektet var bl.a. en bemærkning på Vollsmose.dk, om at Vollsmose er et historieløst område. Som museumsansat tænker man straks, at det ikke passer, da ingen områder er historieløse. Et hurtigt check i museets databaser viste flere arkæologiske fund. Næste skridt var at kontakte Vollsmose Kulturhus og Vollsmose Bibliotek, der var med på ideen. Med støtte fra Kulturstyrelsen blev projektet sat i gang i oktober 2011.

I løbet af de følgende syv måneder gennemførtes fem cases: en åben udgravning i skolerens efterårsferie, et historisk natløb for og med Al Najat-spejderne, et skoletilbud "Ting vi kan lide – Ting af værdi", tre aktivitetsdage med efterfølgende udstilling sammen med Fritidscenteret Pyramiden og endelig et historisk modeshow med dragter, musik og arkæologiske fortællinger ved forårsfesten i Vollsmose.

Odense Bys Museer kom til Vollsmose

Som arkæolog fra Odense Bys Museer inde i byen var det en oplevelse at komme ud til det farverige og kulturelt mangfoldige Vollsmose. Jeg var en udenforstående, der repræsenterede en gammel, traditionsrig institution. Jeg formodede, at mange forbandt museet med skole og pligtbesøg. Det sidste slog ikke helt fejl. Til en start gjorde det det ikke nemmere, at mine historier var flere tusinde år gamle. Ved at lægge en 4000 år gammel flintdolk som den på vores 100-kronesedler, fundet af

en skoledreng i Vollsmose i 1963, i hånden på folk åbnedes for historiens vingesus. Nysgerrigheden for tidligere tider blev vakt.

Vi kender Vollsmose fra medierne som en bebyggelse fuld af kriminalitet og vold. Stedet er heldigvis også meget andet. Det er en varieret bebyggelse med en række højhuse, mange treetagers boligblokke og tæt-lav bebyggelse men frem for alt med store grønne områder. Der bor knap 10.000 mennesker i bydelen, omtrent det samme som i f.eks. Nyborg. Mange har anden etnisk baggrund end dansk. Der er ca. 80 forskellige nationaliteter repræsenteret i området. De unge udgør en meget stor andel af beboerne. Hvor der i befolkningen på landsplan er 30 % unge under 25 år, udgør de 48 % i Vollsmose.

Fra projekt til virkelighed

I slutningen af september 2011 mødtes projektets arbejdsgruppe Susanne Tryggedsson og Herdis Weins fra Vollsmose Kulturhus og

Kirsten Prangsgaard fra Odense Bys Museer. Vi stod med et stort tænkt projekt, men hvordan skulle vi få fat i og få engageret unge borgere i Vollsmose? Vi stod med et såkaldt "outreach"-projekt, hvor museet rækker ud mod folk, der normalt ikke går på museum. Museet rykker fra sine udstillinger i faste bygninger og ud i byrummet. Vi havde samtidig et ønske om, at deltagerne selv skulle være en del af formidlingen. Vi ville så at sige vende formidlingen om, så den ikke kom oppe fra og ned, men udsprang fra deltagerne selv.

Samarbejdet med Vollsmose Kulturhus og Vollsmose Bibliotek var centralt for projektet. Odense Bys Museer kom i den bedste mening til Vollsmose, men det kan være vanskeligt at komme udefra med et projekt til et udsat boligområde som Vollsmose. Vi er ikke de eneste, der kommer. Der er en vis træthed med projekter, hvor mange kommer og vil integrere eller rede de arme mennesker. Set indefra er det ofte den sidste følelse, beboerne står med. Spørgsmålet: "Hvad vil de nu?" melder sig hos dem. Museet kan i sådanne områder ikke stå alene. Det er afgørende og nødvendigt med et lokalt samarbejde, der kan være med til at blåstemple projektet, og hvor der er lokal erfaring med at gennemføre projekter og skaffe kontakter.

Et af de første initiativer var at vælge den nævnte lokalt fundne 4000-årige dolk fra slutningen af bondestenalderen som projektets

logo. Til at støtte de arkæologiske fortællinger blev der lavet et kort med markering af de arkæologiske fund i området, og fire fortællinger om fund blev udvalgt og præsenteret på informationsark. Den første case til markedsføring af projektet var en åben udgravning. Invitationen på en omdelt flyer og i Vollsmose Avisen lød: "Vil du være arkæolog for en dag – eller to?"

Som logo for projektet blev valgt en flintdolk fra slutningen af bondestenalderen for ca. 4000 år siden. Grafik: Rikke Reiman.

Vollsmoses rødder Jagten på historien

Dolken er fundet af en skoledreng i 1963. Dengang var der mark. I dag ligger Slænhaven der. Foto: Asger Kjærgaard.

På et lille udgravningsfelt på et sted, hvor der fra 1890'erne og frem til 1970'erne var en losseplads, blev børn opfordret til at gribe skovl, spade og ske. Den første dag kom 20 børn forbi, næste dag 50. Flere så vi begge dage. Vi var to arkæologer og en "middelaldermand". Børnene var stærkt optaget af at grave i jorden, finde mursten, plastik, sten, og hvad der nu lå. Et andet hit var, at de kunne få lov at prøve vores "middelaldermands" rustning og forsøge at løbe en kort tur i den. Deres begejstring og videreførelse af deres oplevelser dannede siden basis for samarbejdet med fritidscenteret Pyramiden.

Den første dag lavede Vollsmose NetTV en reportage om udgravningen, der via link fra museum.odense.dk kan ses på YouTube. Senere blev fundene fra udgravningen udstillet i en montre på Vollsmose Bibliotek sammen med et lille hæfte om udgravningen og historien om lossepladsen. Samtidig forsøgte vi at hverve deltagere til andre cases ved at være på biblioteket en-to eftermiddage om ugen, omdele en generel folder om projektet og forsøge at komme i dialog med stedets brugere. Da det ikke gav meget, blev der langsomt droslet ned på indsatsen her. Vi måtte gå andre veje.

I næste fase tænkte vi i eksisterende netværk. Det første, der kom på plads, var samarbejdet med Al Najat-spejderne. Kontakten kom i stand igennem en centralt placeret palæsti-

I skolernes efterårsferie 2011 gravede børn med stor ihærdighed sammen med to arkæologer fra Odense Bys Museer efter kasserede mursten, ledninger, plastik, dunk til skyllemiddel og meget mere på et sted, hvor der fra 1890'erne og frem til 1970'erne lå en losseplads. Foto: Asger Kjærgaard.

nenser, der lagde et godt ord ind for projektet – og ikke mindst for os i arbejdsgruppen – og dermed åbnede døren for os. Sideløbende blev der arbejdet med udkast til skolemateriale til områdets to folkeskoler og kontakt til Fritidscenteret Pyramiden for 10-15-årige børn. I løbet af december 2011 fik vi positive tilkendegivelser tilbage. Den sidste case var en ide om et historisk modeshow, som en til projektet knyttet gruppe af unge mentorer fra Vollsmose Bibliotek var med til at fostre.

Al Najat-spejderne

På et møde med spejderlederne fra de lokale Al Najat-spejdere fortalte vi om projektet "Vollsmoses rødder – Jagten på historien" og vores ide om et historisk natløb. De tog åbent imod ideen. I de første måneder af 2012 tilrettelagde og planlagde de natløbet med poster baseret på museets viden om lokale arkæologiske fund. Om aftenen d. 9 marts 2012 mødte børn og deres familier op, ca. 80. På den ene af seks poster skulle børnene f.eks. hjælpe araberer Ahmed Ibn Fadlan, der i vikin-

getiden på sine rejser på de russiske floder mødte vikinger. I den opdigtede historie var han taget til fange af vikinger, og spejderne skulle hjælpe ham til at komme fri ved at oversætte runer til arabisk. Den mørke vinteraften sluttede ved lyset fra et stort bål med bagning af snobrød.

"Ting vi kan lide – Ting af værdi"

Som arkæologen fra museet var jeg på besøg i to 3. klasser på Abildgårdskolen. Eleverne skulle arbejde med materiel kultur og finde ud af, at hverken Vollsmose eller de selv er historieløse. Vi begyndte med en time, hvor hver af lærerne tog nogle personlige ting med, og fra museet så eleverne ting fra oldtiden og ikke mindst dolken fundet i Vollsmose. Vi fortalte tingenes historie og deres betydning på det personlige plan. Eleverne fik til opgave selv at tage ting med, der betød noget særligt for dem. Hver elev lavede et ark med et foto af sig selv og sin ting og en beskrivelse af tingen, som de præsenterede for arkæologen på mit andet besøg. Det var alt fra mobiltelefon, Nintendo, sportspræmier, en fugl udstoppet af bedstefaderen til personlige gaver fra fjernede familiemedlemmer. For eleverne er det nære hurtigt fjern historie. Elevernes ark blev siden hængt op som deres egen lille udstilling i deres klasseværelse. En af drengene var meget opsat på at få lov til at besøge mig på museet.

Middelaldermandens rustning prøves i en pause fra udgravningsarbejdet i skolernes efterårsferie 2011.

Foto: Anne Katrine Thaastrup-Leth.

Fritidscenteret Pyramiden

Mange af deltagerne i den åbne udgravning i skolernes efterårsferie kom fra Fritidscenteret Pyramiden. De spurgte bagefter, om der ikke kunne ske mere. En af drengene ville gerne ud med detektor. Det blev startskuddet til et samarbejde med pædagogerne om tre aktivitetsdage med et arkæologisk afsæt i skolernes påskeferie. Den ene dag søgte børnene efter "skatte" med museets børnedetek-

Den lokale politiassistent Mark Grossmann åbner udstilling i Vollsmose Centeret om tre dage med detektorafsøgning, tidsrejse og historiske lege og mad ved bål i skolernes påskeferie i Fritidscenteret Pyramiden.

Foto: Asger Kjærgaard.

torer i samarbejde med amatørarkæologer fra foreningen Harja, næste dag var de på en tidsrejse tilbage til stenalderen, og den sidste dag var der lege og mad ved bålsted. For en af drengene var det en stor oplevelse at finde en 25-øre fra 1991 – den var ældre end ham selv!

Oplevelserne fra de tre dage præsenterede børnene bagefter på en udstilling i et tomt butiksløkke i Vollsmose Centeret. Grundideen

i udstillingen var, hvordan det var dengang, sammenlignet med hvordan det er i dag. Ny nordisk mad var ikke så ny i oldtiden! På udstillingen blev vist fotos, børnene havde taget de tre dage, der var detektorfund, og udsagn, børnene var kommet med undervejs.

Historisk modeshow

Projektets store udfordring blev realiseringen af ideen fra mentorerne fra Vollsmose Bib-

liotek om "noget med musik", "noget med tøj" og "noget med dans". De ville gerne formidle også til de ældre, som de oplever ofte kender mindre til dansk kultur end de unge selv. Det blev til et historisk modeshow med fundhistorier, musik, unge modeller i historiske kopidragter fra bronzealder, jernalder, middelalder, H.C. Andersens tid og 1960'erne, Vollsmoses barndom, præsenteret af den lokale rapper Arif Hussain Salam.

Det var vanskeligt at skaffe modeller. En typisk tilbagemelding var: "*Vi vil gerne sætte hår og lægge makeup, men ikke gå selve catwalken*". En kontakt til Camp U, et uddannelsescenter for unge, der for nylig er kommet til landet, blev åbningen og redningen af modeshowet. En rundtur til klasserne fyldte modellisten ud med en flok engagerede og energiske unge modeller. Andre unge stod bag scenen, en af mentorerne indtalte fundhistorier og var fotograf. Ugerne op til den store finale var intensive. På 20 minutter var det hele så gennemført med nogle stolte og glade unge mennesker! Ud over de direkte involverede omkring 20 unge overværede ca. 100 voksne og børn den gratis forestilling. Der blev bragt et langt indslag samme aften på TV 2/Fyn, og showet kan i dag ses på YouTube ([link til begge på museum.odense.dk](https://www.youtube.com/watch?v=...)).

Efter showet sagde en af de unge i et interview til TV 2/Fyn: "*Det er ikke kun museer, der viser sådan nogen ting. Det er også nog-*

le unge elever. Det er ikke kun de andre, der kan vise det", og en borgerjournalist fra det lokale mediehus sagde: "*Jeg har aldrig vidst så meget om Vollsmoses historie, som jeg ved nu, hold op hvor var det spændende.*"

Er børn og unge interesseret i de arkæologiske historier fra deres lokalområde?

Mens det for skolerne, fritidscenter og spejderne var spændende at tage fat i de arkæologiske og historiske fortællinger, kneb det med kontakten til de unge som enkeltpersoner. Det store spørgsmål fra de unge var, hvorfor de skulle være med i en workshop om et historisk modeshow, hvad ville de få ud af det? I løbet af projektet var jeg tæt på at tænke: for at glæde os. Var det bare derfor? Der kan opstilles gode svar, om hvad det betyder for egen identitet og rodfasthed at kende sin egen og sit lokalområdes historie. Er det svar, de unge kan bruge til noget, eller, som det ofte formuleres, giver det mening i deres nutid? Interesserer de sig i det hele taget for arkæologi?

Det tilbagevendende spørgsmål fra deltagerne og potentielle deltagere var som formuleret af mentorerne: "*Husk på, historie har et begrænset publikum. Hvorfor skulle historie være interessant for unge mennesker?*", "*Jeg interesserer mig for historie, men ikke for noget, der er så langt tilbage i tid.*" De manglede klart de fornødne rammer til at sætte de arkæologiske historier ind i. Da de fik

den gamle dolk i hånden, fik spørgsmålene en anden karakter. "*Er den virkelig fundet her? I Slåenhaven? Jamen, det er jo lige, hvor jeg bor og er opvokset. Det har jeg da aldrig vidst.*" Med fortællingerne kom interessen. De efterspurgte især en relatering til nutiden; forskelle og ligheder mellem dengang og i dag. De ville have emner, som havde relation til deres hverdag: musik, dans, tøj.

Hvad lærte museet af projektet?

Frivilligheden som princip var problematisk. I dag, hvor der er så mange tilbud til de unge, er det vanskeligt at involvere dem. Deres fritid er kostbar; de har skole og oftest også arbejde, så mange har ikke tid til at engagere sig i nyt, og de vælger omhyggeligt, hvad de går ind i. Det er ikke nok, det er gratis. Det blev ikke direkte formuleret, men de tænker strategisk i karriere og et godt CV, så ud over det faglige arkæologiske indhold er de interesseret i de generelle kompetencer, projektet kan give dem. Muligvis er dette mere udtalt for de unge i Vollsmose end mange andre steder i det danske samfund, da de med en anden etnisk baggrund end dansk skal kæmpe ekstra for uddannelse og job.

Frem for kontakt til enkeltpersoner lykkedes vores cases, når vi henvendte os til foreninger og institutioner, fandt deres kompetencer og tilbød dem historier, som de kunne omsette direkte i deres arbejde. Som for eksempel med spejderne. Vi gav dem et emne til et nat-

løb. Natløb som i forvejen er en del af deres aktiviteter Som en af spejderlederne venligt men bestemt sagde, da vi kom med ideer til poster: *"Natløb – det er vores kompetence."* Fint, de fik informationsark om de arkæologiske fund og kontaktoplysninger til museet, hvis der var spørgsmål. Det næste, der kom, var et færdigt udkast til natløbet. Vi deltog som tilskuere på aftenen, men ellers var vi efter præsentationen af vores ide kørt helt ud på et sidespor. Hvilken succes! Historierne kom fra museets arkiver, men formidlingen kom nedefra.

Projektet kunne på samme måde bruges inden for de eksisterende rammer i Fritidscenteret Pyramiden. De skulle lave nogle aktiviteter for børnene de tre første dage i skollernes påskeferie. Da børnene allerede efter

den åbne udgravning havde vist interesse, var der noget at følge op på. De to 3. klasser på Abildgårdskolen havde lige fået historie som et nyt fag. Her blev tilbuddet brugt som en del af elevernes introduktion til historiefaget.

Med Vollsmose-projektet blev et af tre ben i Odense Bys Museers formidlingsstrategi realiseret. Vi kom ud af museets bygning og ud i det offentlige rum, hvor vi fik kontakt med børn og unge, der aldrig har været på museum eller kun kender det fra et påtvunget skolebesøg. De fandt ud af, at historie også berører deres liv, og set med de helt lokale øjne, at Vollsmose ikke er historieløst! Som konferencieren ved catwalken udbrød: *"Wow, jeg kendte ikke alle de historier om Vollsmose, dem har jeg aldrig hørt om før."*

Henvisning

På museum.odense.dk ligger historier fra projektet. Her er også links til reportager fra Vollsmose NetTV og TV 2/Fyn og den historiske catwalk. Se: <http://museum.odense.dk/viden-om/arkaeologi/vollsmoses-roedder---jagten-paa-historien.aspx>

The roots of Vollsmose – the search for a history

From October 2011 to the beginning of May 2012 an archaeologist from Odense City Museums decamped to the Vollsmose district of Odense. Under the title *The roots of Vollsmose – the search for a history* ('Vollsmoses rødder – Jagten på historien'), Odense City Museums, in conjunction with Vollsmose Culture Centre and Vollsmose Library invited children and young people to become involved in the presentation and communication of the local archaeological narratives. They were presented with a range of possibilities and they then chose the ones they found interesting and the way in which they wanted to tell these stories to others.

The projekt was supported by The Danish Agency for Culture.

In the course of the subsequent seven months there were five main events: an open excavation in the schools' autumn break, followed by an exhibition about the excavation at

Vollsmose library, an historical night-time run for, and with, the Al Najat scouts, an initiative for schools *Things we like – Things of value* for two classes of 9-10 year olds, three activity days followed by an exhibition in conjunction with the after-school club Pyramiden and, finally, an historical fashion show with costumes, music and archaeological stories held at the spring festival in Vollsmose.

Whereas it proved exciting for the schools, after-school club and the scouts to become involved in the archaeological and historical narratives, the project was less successful in establishing contact with the young people as individuals. The principle that participation was voluntary was a problem. Today, when there are so many things on offer to young people, it is difficult to engage with them. Their leisure time is precious, they have school

and often also a job, so many of them do not have the time to become involved in something new; and they choose carefully what they become involved in. It is simply not enough that participation is free.

With the Vollsmose project, one of the three columns of Odense City Museums' communication and presentation strategy was realised. We left the museum building and went out into the public space. Here we made contact with children and young people who had never been in a museum or only knew it from the obligatory school visits. They discovered that history also touches their lives and, seen through very local eyes, that Vollsmose is not lacking in history! As the presenter on the catwalk exclaimed: "*Wow, I didn't know all those stories about Vollsmose, I never heard about them before.*"